

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง "การนำเสนอภาพของตัวละครเอกในละครโทรทัศน์" ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่มุ่งสนใจการศึกษาคุณลักษณะและความหมายของปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม คือ เป็นการมองจากหลายมิติ ส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับข้อมูลทางสังคม วัฒนธรรม ทักษะคติ (สุภาวงศ์ จันทวานิช, 2535 : 13) โดยในการวิเคราะห์จะเป็นการมุ่งหาคำตอบในเรื่องของการนำเสนอภาพของตัวละครเอกในละครโทรทัศน์ว่าเป็นอย่างไร ภาพตัวละครเอกที่ปรากฏมีความแตกต่างกันไปตามแก่นเรื่องของละครหรือไม่ อย่างไร โดยดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

1. แหล่งข้อมูลประเภทเทปโทรทัศน์

ละครโทรทัศน์ที่นำมาศึกษาคือ ละครโทรทัศน์ที่ออกอากาศช่วงหลังข่าวภาคค่ำ ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3, 5, 7 ในช่วงปลายปี พ.ศ.2536 (เดือนตุลาคม-ธันวาคม) ในแต่ละสัปดาห์ รวมละครที่รวบรวมได้มี 11 เรื่อง ดังนี้

ช่อง 3 - คุณหญิงจอมแก่น, แม่พลอยหุง, นางฟ้ากับซาตาน, คุณหญิงพวงแข, ดวงใจแม่

ช่อง 5 - คนละโลก, เทพบุตรสุดเวหา, ยามเมื่อลมพัดหวาน

ช่อง 7 - เกิดแต่ตม, ชิงช้าชาลี, ศีรษะมาร

เหตุผลที่เลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว เนื่องจากเป็นละครช่วงหลังข่าวที่มีจำนวนผู้ชมสูง อีกทั้งเป็นละครประเภทดำเนินเรื่องติดต่อกันไปหลายตอนจบ เหมาะแก่การศึกษาตัวละครอย่างต่อเนื่อง

2. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร

ได้แก่ ข่าว บทความ บทวิจารณ์ บทสัมภาษณ์ต่างๆ อันเกี่ยวข้องกับละครเรื่องดังกล่าว ทั้งจากหนังสือและนิตยสาร รวมถึงหนังสือต่างๆ ที่มีข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลประเภทละครโทรทัศน์ ผู้วิจัยจะบันทึกวีดิทัศน์ (Video) ที่ออกอากาศทางโทรทัศน์ทุกตอน
2. แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในด้านของสื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ อาทิ เนื้อเรื่องย่อ บทความ บทวิจารณ์ เกี่ยวกับละครที่วิเคราะห์จากนิตยสารต่างๆ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้แนวคิดเรื่องดัชนีทางวัฒนธรรม ซึ่งนำตัวสารของสื่อมวลชนมาศึกษาว่า ถ้าหากเราต้องการจะเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงตัวสาร เราจำเป็นต้องศึกษาตัวสารใน 4 มิติ คือ

1. สิ่งที่ปรากฏ (Existence) สิ่งที่เสนอต่อผู้รับสารคืออะไรบ้าง มีเนื้อหาอะไร มีจำนวนมากน้อยบ่อยครั้งเท่าใดที่ถูกนำเสนอ
2. การจัดลำดับความสำคัญ (Priorities) ในเนื้อหาเหล่านั้น ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งใดมากที่สุด หรือเป็นหลักของการนำเสนอเนื้อหา
3. คุณค่า (Values) การตัดสินใจเกี่ยวกับคุณค่า ที่แฝงอยู่ในเนื้อหา นั้นมีอะไรบ้าง
4. ความสัมพันธ์ (Relationship) ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆในตัวสาร และความหมายทางโครงสร้างของตัวสาร

ซึ่งแนวคิดในการวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้ดัชนีทางวัฒนธรรมนี้ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการสร้างความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชน ของ ชาร์ลส์ ไวก์ ที่ศึกษาใน 4 มิติเช่นกันคือ

1. What is สื่อมวลชนจะทำหน้าที่ให้คำนิยามว่าอะไรเป็นอะไร
2. What is important สื่อมวลชนจะเป็นตัวบอกว่า อะไรคือสิ่ง

สำคัญ

3. What is right สื่อมวลชนจะเป็นผู้ระบุมาตรฐานของความถูกต้อง เช่น ใคร อะไร สำหรับใคร

4. What is related to what สื่อมวลชนจะเป็นผู้ให้คำอธิบายว่าอะไรเกี่ยวข้องกับอะไร

การวิเคราะห์การนำเสนอภาพตัวละครเอกในละครโทรทัศน์ จึงใช้แนวคิดดังกล่าวข้างต้น มาเป็นกรอบในการศึกษา โดยมีเครื่องมือในการวิเคราะห์คือ แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทละคร ใช้ในการพิจารณาแก่นเรื่อง และโครงเรื่อง

การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มุ่งศึกษาถึงลักษณะการนำเสนอภาพของตัวละครเอกในละครโทรทัศน์ ดังนั้นการเสนอรายงานวิจัยจึงเป็นแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) โดยแบ่งรายละเอียดในการนำเสนอดังนี้

ส่วนที่ 1 นำเสนอเรื่องย่อละครทั้ง 11 เรื่อง เพื่อชี้ให้เห็นถึงโครงสร้างละคร อันประกอบด้วย โครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตลอดจนโครงสร้างของตัวละคร

ส่วนที่ 2 นำเสนอสิ่งที่ปรากฏ หรือสิ่งที่สื่อมวลชนให้นิยาม เพื่อชี้ให้เห็นว่าละครได้นำเสนอภาพตัวละครเอกอย่างไร ทั้งในด้านคุณลักษณะทางประชากร บุคลิกภาพ พฤติกรรม รวมถึงลักษณะการแสดงออกว่าเป็นอย่างไร

ส่วนที่ 3 นำเสนอการจัดลำดับความสำคัญ เพื่อชี้ให้เห็นว่าอะไรบ้างคือสิ่งที่เนื่อหาจากละครได้นำเสนอว่ามีความสำคัญต่อตัวละครเอก

ส่วนที่ 4 นำเสนอคุณค่าหรือมาตรฐานของตัวละครเอก เพื่อชี้ให้เห็นว่าละครได้ตัดสินใจเกี่ยวกับค่านิยมของตัวละครเอก อันสะท้อนถึงค่านิยมทางสังคมได้ว่ามีอะไรบ้าง

ส่วนที่ 5 นำเสนอความหมายทางโครงสร้างของตัวละครเอก ตาม
แก่นเรื่องของละคร